

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

שיחות מוסר והדרכה בפרשת השבוע
מיוסדות על שיעוריו, ספריו, וכתבי תלמידיו

פרשת וארא

מהדורת מואדב
לע"נ

פראג' בן תיירה מואדב הי"ד

נלב"ע י"א מנחם אב תשנ"ד

צאלח בן ג'מילה חמדני-עבאדי ז"ל

נלב"ע כ"א סיון תשס"ב

גאמאלו בת רבקה חמדני-עבאדי ז"ל

נלב"ע ביום ה'ר"כ"א תשרי תשע"ז

פרנס השבוע

לזכות רפואה שלימה

חיה מלכה בת בת-שבע

בתוך שאר חולי ישראל

להנצחות ובירורים: 076-599-4020

לזכות מרדכי וטובה ארמן

ולעילוי נשמת

אלעזר מנחם בן אברהם שמואל
אלטע דבורה בת אשר

חיים שלמה בן דוב בער
גיטל בת מנחם מנדל

ניתן להשיג את החוברת בחינם:

054-842-7664 רמב"ש ג'2	058-328-5464 עזרת תורה	<u>ירושלים</u>
052-710-9132 רמת אברהם	עזרת תורה ספרים ווינקל	ארזי הבירה 053-318-4381
<u>ביתר עילית</u>	עלי הכהן 15	ביהכ"נ הר צבי 052-763-2150
058-324-5544 גבעה A	צומת בר אילן ספרי אור החיים	בית וגן 054-841-9231
052-760-2289 גבעה B	בר אילן 4	גאולה-זכרון משה 054-841-7272
<u>ערים אחרות</u>	קריית משה 052-266-9937	גבעת שאול 058-325-5458
054-840-2444 אלעד	רוממה-המ"ג 058-324-4112	גני גאולה 058-321-9933
055-678-6824 בני ברק	רחביה 052-764-3488	הר נוף
054-851-9014 ברנפדל	רמות 02-586-0088	ישיבת מיר 054-851-9014
058-322-0251 גבעת זאב	רמת אשכול 058-718-5065	נוה יעקב 052-766-5331
02-534-2467 טלוסטון	רמת שלמה 050-412-7721	סורוצקין שער הספר
052-447-4126 מודיעין	<u>בית שמש</u>	סורוצקין 31
08-974-3086 קריית ספר	רמב"ש א' 058-324-0374	סנהדריה 02-536-2280
	רמב"ש ג'1 052-767-4151	סנהדריה המורחבת 054-859-3064

לבירורים והנצחות : 076-599-4020

או לקבלת החוברת במייל: ey@torasavigdor.org

צריכים את עזרתכם! נא לתרום בעין יפה!

תרומות חודשיות מומלצות: 10 ש"ח, 20 ש"ח, 50 ש"ח, 100 ש"ח

הנצחת מדור שו"ת - 100 ש"ח

הנצחת חצי פרשה - 500 ש"ח

פרנס השבוע (יותר מאלפיים חוברות!) - 1000 ש"ח

להוספת חוברות באזורכם, נא להוסיף בקשה ולציין אזור המבוקש

ניתן לתרום בעמדות נדרים פלוס

או בנדרים פון: 03-763-0585

קרן מס' 2985

OR AT [TORASAVIGDOR.ORG/DONATE](https://torasavigdor.org/donate) (SPECIFY "TOWARDS HEBREW EDITION")

תורת אביגדור

פרשת וארא

"אודך ה' כי עניתני"

הגיע זמן גאולתכם!

בפרשת וארא, זרעי הגאולה סוף סוף נובטים ומתחילים לצמוח. הגיע הזמן לעשר המכות, העונשים הגדולים המגיעים לפרעה ועבדיו, והזמן לבני ישראל לצאת מהגלות הארוכה והקשה "בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם". עכשיו הזמן לקיים את "וְאָחֳרַי כֵּן יֵצְאוּ בְּרֶכֶשׁ גָּדוֹל (בראשית טו יד)".

ידוע לכולנו שהיציאה ממצרים היתה בזכות ברית בין הבתרים, הברית שכרת ה' עם אברהם אבינו ארבע מאות שנים קודם לכן. כזכור, אברהם אבינו שאל את הקב"ה: "בְּמָה אֲדַע כִּי אֵיךְ שְׁנָה" (בראשית טו ח)? הוא רצה בטחון שזרעו יירש את ארץ ישראל. אברהם דאג שמא זכותו לבד לא תספיק. אולי עד אותה השעה זרעו כבר לא ימצא חן בעיני הקב"ה (מגילה לא ב). לכן הוא ביקש ברית, הבטחה שלא יכולה להתבטל. אמר לו הקב"ה, "קָחָה לִי עֵגְלָה מְשֻׁלֶּשֶׁת וְעֵז מְשֻׁלֶּשֶׁת וְאַיִל מְשֻׁלֶּשׁ וְתֹר וְגֹזֶל", ואברהם עשה כן, וביתר אותם לשני חלקים.

כך היה הדרך, שמי שרצה לכרות ברית היה מבתר בהמה ועובר בין בתריה, כמו שאומר הנביא ירמיהו (לד יט), המובא ברש"י על המקום.

והקב"ה בא כדי לכרות את הברית. השכינה ירדה ועברה בין הבתרים: "וַהֲנִיָּה תִנּוּר עֶשֶׂן וְלִפִּיד אֵשׁ אֲשֶׁר עָבַר בֵּין הַגְּזָרִים הָאֵלֶּה". "בַּיּוֹם הַהוּא כָּרַת ה' אֶת אֲבְרָם בְּרִית". לא היה דבר כזה בכל ההיסטוריה; שהקב"ה כרת ברית עם בן-אדם.

ומה אמר לו הקב"ה באותה השעה? "יָדַע תִּדַּע כִּי גֵר יִהְיֶה זֶרַעְךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם וְעֹבְדוֹם וְעָנּוּ אֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה... וְאָחֳרַי כֵּן יֵצְאוּ בְּרֶכֶשׁ גָּדוֹל... לְזֹרַעךָ נָתַתִּי אֶת הָאֶרֶץ הַזֹּאת". הבטחה חד משמעית, שהקב"ה יעמוד לצד זרעו של אברהם, יוציא אותם ממצרים, ויתן להם את הארץ.

קיום ההבטחה

ועכשיו בפרשתנו אנו קוראים שה' אומר למשה להודיע לבני ישראל שהגיע זמן קיום אותה הבטחה מלפני ארבע מאות שנה: "וְגַם הַקְּמַתִּי אֶת בְּרִיתִי אִתְּם לָתֵת לָהֶם אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן... וְהִבֹּאתִי אֹתְכֶם אֶל הָאֶרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁאַתִּי אֶת יָדִי לָתֵת אֹתָהּ" (שמות ו' ד', ח').

אבל חשוב מאד להטות אוזן לפסוק הבא, אחרי שה' אומר שהוא יקיים את ההבטחה: "וְגַם אֲנִי שִׁמְעֵתִי אֶת נַאֲקַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר מִצְרִים מִעֲבָדִים אֹתָם וְאֶזְכֹּר אֶת בְּרִיתִי". מה רואים כאן? למרות

הברית והשבועה, שאין כל מציאות שלא יקוימו - הרי הם דבר ה' אשר יקום לעולם - למרות כל זה הקב"ה המתין עד שהוא שמע את נאקתם.

הזעקה הגדולה

והוא לא הסתפק בנאקה אחת; זעקותיהם של בני ישראל מוזכרות כמה פעמים בפסוקים לפני שהקב"ה סוף סוף אמר שהוא גואל אותם. "וְאֵת צַעֲקָתָם שְׁמַעְתִּי" (שם ג' ז'); "וְעַתָּה הִנֵּה צַעֲקַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בָּאָה אֵלַי" (שם ט'); ועוד. אבל רק כשה' שמע את "שוועת בני ישראל", הוא החליט שהגיע הזמן לגאול אותם.

ואנו אומרים כך בתפילה בכל יום: "ועונה לעמו בעת שוועם אליו". לא כתוב "ומושיע את עמו בעת צרתם", אלא שהוא עונה כשהם משוועים אליו. "שוועה" היא זעקה גדולה מאד שבאה מתוך מצוקה שאינה משאירה כל תקווה אחרת מלבד הזעקה הזו. וגם בתהלים כתוב: "וְאֵת שְׁוַעֲתָם שְׁמַע יְיָ" (קמ"ה י"ט). א"כ רואים שלא די למלמל איזו תפילה, ואפילו לא לצעוק אל ה' פעם או פעמיים. צריך לזעוק זעקה גדולה ומרה, ולעשות כן שוב ושוב.

סעיפי משנה?

אך מאלה מזדקרת כאן תמיהה גדולה: מדוע באמת הקב"ה היה צריך את השוועה שלהם? הוא הרי כבר הבטיח לאברהם אבינו שהוא יוציא אותם, ולא מוזכר שם שום דבר על תפילות ושוועות. וכי היה כאן תנאי נוסף שלא מוזכר בתורה? כביכול הסכם עם סעיפי משנה? ומאידך, בפסוקים משמע להדיא שרק עקב התפילות והזעקות נגאלו בני ישראל מצרים. "וְעַתָּה הִנֵּה צַעֲקַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בָּאָה אֵלַי... וְעַתָּה לָכֵה וְאֶשְׁלַחְךָ אֶל פְּרַעֲה וְהוֹצֵא אֶת עַמִּי בְנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם" (שמות ג' ט'-י'). מדוע קיום ההבטחה של ברית בין הבתרים מותנית בזעקה אל ה'?

"יהי רצון מלפניך"

אבל לפני שניגש לעסוק בעניין זה, עלינו להבין דבר יסודי בכל הנושא של תפילה. רבות מן התפילות פותחות במילים "יהי רצון מלפניך". לדוגמא, אם יש אדם חולה שרוצים שיתרפא, מוסיפים בשמונה עשרה תפילה עבורו: "יהי רצון מלפניך וכו' שתשלח מהרה רפואה שלמה מן השמיים לחולה פלוני".

אבל הרי ברור שכל מה שקורה לאדם הוא רצון ה'. גם החולה הזה, לא נהיה חולה במקרה, אלא רצון ה' היה שהוא יחלה. גם אם הוא חלה כתוצאה מרשלנות, הוא לא טיפל בעצמו ושמר על עצמו, בכל זאת הוא נהיה חולה כי זה היה רצון ה'. זהו ענשו על כך שלא שמר על בריאותו, הקב"ה הוא המעניש אותו. הרי לא שייך מציאות כזו שאדם יחלה לולא שזה היה רצון ה'.

אמנם אנו יודעים ש"כָּל אֲרָחוֹת ה' חֶסֶד וְאֶמֶת" (תהלים כ"ה י'), "צִדִּיק ה' בְּכָל דְּרָכָיו וְחֶסֶד בְּכָל מַעֲשָׂיו" (שם קמ"ה י"ז). גם כשאדם נענש ע"י הקב"ה, זהו חסד ואמת. הקב"ה יודע בחכמתו האינסופית שזה מה שטוב לו. עוד מעט נתבונן מהי בדיק הטובה בלהיות חולה, אבל הדבר הברור הוא שכל מעשיו של הקב"ה הם הטבה בלבד.

לבקש מהרופא "לותר"...

א"כ, רצון ה' הוא שאדם זה יהיה חולה, לטובתו. נשאלת השאלה, מאין לנו החוצפה לבקש מה' לשנות את רצונו? אדם שהולך, למשל, לרופא, והרופא אומר לו שכדי להתרפאות הוא צריך לגשת

לטיפול המסוים הזה ולקחת תרופה ההיא. היעלה על הדעת שהמטופל יבקש מהרופא "יהי רצון מלפניך - אני מבקש שתשנה את דעתך - ותחליט שאיני צריך את הטיפול הזה"? רק משוגע יעשה דבר כזה! הרופא למד רפואה במשך שנים, הוא יודע הרבה יותר טוב מהמטופל מה טוב עבורו. אין שום היגיון לבקש ממנו לשנות את דעתו!

והנה הקב"ה שהוא רופא כל בשר, מכיר ויודע כל אחד ואחד מבריותיו לפני ולפנים, והוא החליט שטוב לאדם זה להיות חולה! ואנו באים ומבקשים "יהי רצון מלפניך שהוא לא יהיה חולה"? זו שאלה עצומה על כל בקשותינו מהקב"ה.

ועוד שאלה, שאולי מטרידה אותנו אף יותר. מהי באמת הסיבה והמטרה של הקב"ה לעשות אדם לחולה, או כל צרה או הפרעה אחרת? למה הוא לא משאיר את חיינו שלווים ומאושרים ללא הפרעות? הרי הוא חפץ בטובתנו, וכל דרכיו חסד ואמת, אז למה הוא מביא צרות על בני אדם?

זו שאלה שאין אחד שלא שואל אותה בליבו מתישהו. אין אחד שלא מכיר אדם שפתאום התרגשה עליו איזו צרה גדולה. הוא חי את חיינו בשלום כאחד האדם ופתאום קורה איזה מקרה, איזו תאונה, והוא מוצא את עצמו מושלך למערבולת של צרות באמצע החיים. והוא חושב לעצמו, וגם מכריז חושבים, "מדוע ה' עשה לי כך? הרי הייתי יהודי בסדר, פחות או יותר. השתדלתי לעשות את רצון ה' כמעט תמיד. למה מגיעה לי צרה שכזו?"

החסד הגדול ביותר

התשובה היא, שיש חסד אחד שהוא גדול יותר מכל החסדים בעולם; יותר מפרנסה, יותר מבריאות, יותר משלום בית: יראת ה', דהיינו ההרגשה בנוכחותו. זהו הדבר החשוב ביותר בחיינו, עבורו ירדנו לעולם. אולי זה נשמע משונה למי שחי מידי הרבה בגשמיות, אבל זה יסוד חשוב ביותר: באנו לעולם כדי להשיג יראת ה'.

ואם כך, איזה אסון נורא הוא לעבור את החיים מבלי לנצל את האפשרויות להשיג עוד ועוד יראת ה'! חיים ללא יראת ה' אינם ראויים להיקרא חיים!

ואנו מבזבזים את חיינו. נכון, אנחנו "יהודים חרדים", "אולטרא אורטודוקסים" בעיני הציבור החילוני... יפה מאד, אבל זה לא מספיק. הקב"ה רוצה שנהיה גדולים! הוא רוצה שהחיים שלנו יהיו מנוצלים. הוא רוצה להעניק לנו את המתנה של יראת ה'.

כאב ראש ליום אחד

אז מה עושה הקב"ה? הוא נותן "מרשם": כאב ראש ליום אחד, לזונדל בן שמרל. זו גלולה שהוא צריך לקבל. מה מטרת הגלולה הזו? שזונדל יקרא אל ה', ובכך ישיג עוד קצת יראת ה'. ומי שעושה כך, הופך את כאב הראש שלו ליהלומים!

כל מאורעות חיינו מנוהלים בידי הקב"ה; והוא מכניס לחיינו כל מיני טרדות ומכשולים - כדי שנפנה אליו. זוהי התכלית העיקרית של כל צרה, קטנה כגדולה: לגרום לנו לצעוק אל ה', וכך להתחבר אליו יותר.

"טוב כעס משחוק"

לפי זה אפשר להבין את התופעה שכל דור ודור מתקשה בה: צדיק ורע לו. הרגשת מצוקה וצורך מביאים את האדם להכיר את ה', ואין טובה גדולה לאדם יותר מזו.

ולכן "טוב כעס משחוק" (קהלת ז' ג'), "טוב כעס שכועס הקב"ה על הצדיקים בעולם הזה משחוק שמשחוק הקב"ה על הרשעים בעוה"ז" (שבת ל:). כשהצדיק נתקל בקושי או בצרה, הוא מבין שזו טובה גדולה עבורו. קשה להרגיש כך, אבל הצרות מועילות לאדם יותר מההצלחות!

"כָּרַע פָּנִים - יֵטֵב לָב" (שם), כשהקב"ה מראה כביכול פנים רעות לאדם, הוא מביא עליו צרות, האדם צריך לדעת ש"יטב לב" - הצרה הזו מיטיבה את ליבו, את פנימיותו.

לא לקחת את התרופה הלא-מתאימה

א"כ, כשה' שולח לנו כאב ראש, צריך לדעת שיש לכאב הזה תכלית. ואם רק לוקחים אקמול, והכאב עובר מבלי שקראנו אל ה' - בזבזנו את התרופה שנשלחה אלינו! הפסדנו הזדמנות! הייתה לנו אפשרות להתקרב אל ה' ולהכיר בו יותר, ולא ניצלנו אותה.

כשאומרים לקב"ה "הי רצון מלפניך" שאתרפא, או שאנצל מצרה כלשהי, איננו מבקשים ממנו לשנות את רצונו. אלא אומרים, "ה', אני יודע שרצונך הוא שאתקרב אליך, שאזכה להכיר בך ולדעת אותך. ועכשיו שאני אכן קורא אליך ומכיר בך שכל צרכי ורצונותי תלויים בך, אני מבקש שתתן לי את מבוקשי; כי התכלית שלשמה הכנסת אותי למצב הזה כבר התקיימה בגלל עצם העובדה שאני פונה אליך".

כשהקב"ה לא נענה

והאמת היא, שלא תמיד ה' נענה לבקשותינו. אדם אחד התקשר אלי לא מזמן ואמר לי שהוא בוכה ובוכה לה', והישועה לא מגיעה. הוא רצה לדעת מה הוא צריך לחשוב, איך להתמודד עם המצב.

והתשובה היא, שהקב"ה רוצה שהוא יבכה עוד יותר. והוא צריך לדעת, שאפילו אם הוא לא יקבל את מבוקשו אחרי כל הבכיות - הן לא היו לשווא! זקן בן 119 ששוכב על ערש דווי, וסיכוייו להמשיך לחיות הם אפסיים; אבל הוא בוכה לה' ומתחנן להחלים ולהמשיך לחיות - אפילו אם לא הייתה לתפילה כח להאריך את חייו - יתכן שהבכי והתחנונים השיגו לו שלמות גדולה יותר משהשיג כל חייו!

לא לבזבז אף טיפה

וכמו שהסברנו (בגליון פרשת לך-לך) על אברהם אבינו, הקב"ה רוצה "לסחוט" מאיתנו כל טיפה של יראת ה' שאפשר. כמו אדם שיש לו כרם של ענבים משובחות במיוחד, שהיין היוצא מהן עולה על שולחן מלכים תמיד. אז אחרי שהוא סוחט אותם, הוא לא משליך את שאריות הענבים, אלא הוא מוסיף עוד אבן על הגת וסוחט מהם עוד מעט. ואח"כ הוא נותן עוד קוועץ, כדי להוציא עוד כמה טיפות.

אנחנו הכרם המשובח של הקב"ה, והיין המשובח שאפשר להוציא מאיתנו הוא יראת ה'. לכן הקב"ה לפעמים לא נותן לנו את מבוקשנו, כדי לסחוט מאיתנו - לטובתנו - עוד קצת יראה והכרת ה'.

הוא לוחץ אותנו בכל מיני סוגים של לחץ: פרנסה, בריאות, שידוכים, זש"ק, צער גידול בנים. וכשאנו מרגישים את הלחץ ואת הכאב, ואנו פונים אל ה' בלב קרוע ומתחננים אליו, זהו היין הטוב שיוצא מאיתנו.

עד שמגיע הרגע שבו הקב"ה אומר "מספיק! כבר השגת מה שרציתי שתשיג. ועכשיו, 'רצון יראיו יעשה ואת שוועתם ישמע ויושיעם'". אחרי שנהיים 'יראיו' ע"י 'שוועתם' - אז הקב"ה שומע ומושיע.

לא סעיפי משנה...

עכשיו נשוב לקושיא שהתחלנו איתה את המאמר: אחרי שהקב"ה כבר הבטיח לאברהם אבינו בברית בין הבתרים שהוא יוציא את בניו ממצרים, איך יתכן שיציאתם הייתה תלויה בצעקה ושוועה אל ה'? וכי בלעדיהם הקב"ה לא היה מקיים את הברית? הרי "דָּבַר אֱלֹקֵינוּ יָקוּם לְעוֹלָם!"

אלא בואו נתבונן שוב במילותיה של הנבואה בברית בין הבתרים: "ועבדום ועינו אותם". צריך לדעת שעומק הביאור במילה "עינו" הוא - "לגרום לאדם לצעוק". "עינו" מלשון "עני", ו"עני" מלשון "עניית דברים". הגמ' בב"ב (י) אומרת "אלוקינו אוהב עניים הוא", והטעם הוא כי עניים - עונים לה' וצועקים אליו כל העת על צרותיהם, ועי"כ הם בדרגה גבוהה יותר של הכרת ה'.

עתה אנו מבינים ששעבוד מצרים - "ועינו אותם" - נועד לתכלית מסוימת מאד: לגרום לבני ישראל לענות בצעקה אל ה', וכך תגדל אצלם ההכרה בעובדת תלותם בה', והם יעלו מעלה מעלה במדרגות יראת ה'. א"כ, השוועה והצעקה של ישראל היו חלק בלתי נפרד מהתכנית המקורית של ה' בברית בין הבתרים!

ההכנה לתפקיד "עם ה'"

כל שעבוד מצרים נועד כדי להכין אותנו להיות עם ה'. ואחרי שהעינוי והקושי באמת הביאו את בני ישראל לידי צעקה ושוועה גדולים וחזקים אל ה', אחרי שהם הגיעו למדרגה ביראת ה' והכרתו הראויה ל"עם קרובו" - או אז קויים ה"ועינו אותם", והגיע הזמן המתאים שהקב"ה יקיים את החלק השני של הברית, "ואחרי כן יצאו".

אילולא היו זועקים בכאב אל ה', "ועבדום" היה אמנם מתקיים, אבל לא "ועינו אותם". והם לא היו יוצאים ממצרים! לכן הקב"ה "הגביר את הלחץ" כשהוא ראה שהם לא זועקים מספיק. הם צועקים, אבל לא מספיק! אפשר יותר! הוא הקשה את לב פרעה וגרם לו לומר "תִּכְבֹּד הָעֶבֶדָה עַל הָאֲנָשִׁים", "תִּבְּן לֹא יִתֵּן לָכֶם וְתִכֶּן לְבָנִים תִּתֶּנּוּ". בבת אחת הקושי הכפיל את עצמו. זה היה הקב"ה, מוסיף לחץ על הענבים כדי להפיק מהם עוד יין!

וזו הנהגת ה' הקבועה עמנו, לא רק במצרים. משל לאדם שנושא את בנו על כתפו (רש"י שמות יז ח), והבן נהנה שם למעלה כ"כ עד שהוא שכח שהוא יושב על אביו, הוא חושב שהוא הגבוה כאן מכולם. ומרוב שמחה הוא מנפנף ברגליו, ובוטט באביו! הוא מרגיש "על הגובה"! אז כדי להזכיר לו

מה האמת, האבא מוריד את הבן לקרקע ליד איזה כלב מפחיד. מיד הילד צועק, "אבא, אבא!" "או, עכשיו אתה זוכר". והוא מרים אותו בחזרה.

גם אחרי שהקב"ה הוציא אותנו ממצרים, הוא חשש למעננו שנשכח ממנו. עכשיו הם יכולים להפסיק לבכות ולצעוק אליו, הם כבר יצאו! אז הוא שלח להם את עמלק, והם היו צריכים שוב להיזכר בו ולצעוק אליו. זו היא דרך הנהגתו של ה', הוא לא מפסיק ללחוץ אותנו לזכור אותו ולהכיר בו ולירא ממנו.

"תכלית יסורין"

הבה נזכור שיש מדרגות רבות לקושי, והחכם ידע לנצל את כולן, אפילו את הקושי הקטן ביותר הוא ינצל כדי לקרוא אל ה' ולהתקרב אליו. כך נאמר בגמרא (ערכין טז ב) "עד היכן תכלית יסורין? אמר רבי אלעזר: כל שארגו לו בגד ללבוש ואין מתקבל עליו... אפילו נהפך לו חלוקו... אפילו הושיט ידו לכיס ליטול שלש ועלו בידו שתיים".

אתה עומד בחנות שלך ואין לקוחות. למה לפספס את ההזדמנות הזו? יש לך הזדמנות לקרוא אל ה': "רבש"ע, שלח לי לקוחות!" אין סוף להזדמנויות כאלה, כל היום אנו פוגשים מהמורות קטנות בדרכנו.

שמונה עשרה - מכרה זהב

ועוד דבר: אל תתנו ל"שמונה-עשרה" שלכם להתבזבז! וכי כל חייכם תמלמלו את התפילה כמצות אנשים מלומדה בלי לחשוב אפילו על הקב"ה?! שמונה-עשרה הוא מכרה זהב! מי שעומד בתוך מכרה זהב, גם אם הוא יחטוף רק חופן אחד הוא יתעשר! רק צריך לדעת איך לחטוף. אם התפילה היא כזו ש"אין אומרה בלשון תחנונים" (ברכות כט:), "כרש המבקש בפתח" (ש"ע או"ח פ"ט ג), זה לא נקרא לחטוף. "רש העומד בפתח" הוא אדם שאין לו נעליים, אין לו אוכל, והוא עומד בפתחו של גביר העיירה ומתחנן שייטנו לו משהו לאכול. כך צריך להתפלל!

אי אפשר לדרוש מעצמנו מידי הרבה, אבל לפחות ברכה אחת מתוך השמונה-עשרה בואו נאמר בתחנונים. לפחות על דבר אחד נשווע לה' מהלב, במקום "להריץ" את המילים מלומדה. אתה מצונן? "רפאנו!" קשה בפרנסה? "ברך עלינו!" מריבות בבית, מחלוקת עם השכן? "שים שלום!" להתחנן, לבכות, לשווע! לאו דווקא לבכות עם העיניים, מספיק במחשבה ובלב.

ואם המצב נהיה קשה באמת, ח"ו, פירוש הדבר הוא שה' רוצה ממך עוד תחנונים, עוד הכרה. אין כסף בחשבון, הדוד העשיר לא עונה בטלפון, המשרה שבנית עליה ניתנה למישהו אחר; אתה מרגיש שכלו כל הקיצין ואין לך לאן לפנות. בלית ברירה אתה פונה לה' וצועק אליו, "רבש"ע, רק אתה יכול לעזור לי!" איזו הצלחה זו! הצעקה חשובה לאין ערוך מהפרנסה!

"היערך שועך לא בצר?"

אני רוצה להרחיב בנושא זה מעט. כי אחרי שמבינים שעניין התפילה הוא הכרת ה', מבינים שלא מדובר רק בתפילה אחרי שהצרה מגיעה, אלא גם בתפילה שלא תבוא הצרה. אומרים ב"תחנון": "ה', אל בָּאֵפֶךְ תוֹכִיחֵנִי וְאַל בְּחֶמְתְּךָ תִּסְרֵנִי". אל תחשבו שמילים אלו נאמרו רק על דוד המלך, כי הוא היה מסובב בצרות. זו טעות! הם נאמרו עלינו! אנו צריכים להתחנן כך כדי שלא יבואו עלינו הצרות. כדאי לנו להיות פקחים, ולהתפלל לפני שהצרה באה.

למה לחכות? לפעמים אחרי שהצרה כבר באה מאוחר מידי. איוב היה מסובב בצרות מכל צד. בניו מתו, בנותיו מתו, הוא איבד את כל רכושו, ואפילו את בריאותו. הוא היה מוכה שחין, וישב על ערימת האשפה של העיר, מגרד את פצעיו בחתיכת חרס. איוב העשיר והמצליח, יושב על ערימת אשפה ומגרד את פצעיו השחין שלו.

באו חבריו לנחם אותו, ואחד מהם אמר לו: "הִיעֲרַךְ שוֹעֵךְ לֹא בָצָר" (איוב ל"ו י"ט) האם התפללת לה' לפני שבאו עליך הצרות? [אתם שומעים?? היתה זו תקופה שבה אפשר היה להעביר ביקורת על אדם שסובל, והוא היה מקשיב...]

להקדים תפילה לצרה

איננו יודעים מה השיב על כך איוב, אבל אנו יודעים מה הגמ' אומרת: "לעולם יקדים אדם תפילה לצרה" (סנהדרין מד:). זהו סימן מובהק ליראת ה': אדם שתמיד נמצא במצב של קריאה אל ה' כי הוא ער למה שעלול להיות בעתיד. זהו רצון ה', שתמיד נשווע אליו. מי שמשווע לה' גם בזמני שלוה, מקיים את רצון ה', וה' לא "צריך" כביכול לשלוח לו סיבות לזעוק אליו. אבל מי שלא נמצא במצב של פנייה אל ה', אין לו על מה לצעוק - אז הוא לא צועק, הקב"ה אומר לו "אולי צריך לשלוח לך סיבה לצעוק ולפנות אלי".

מתי הכי טוב להתפלל?

תפילה איננה ניסיון לשנות את רצון ה', ח"ו. תפילה היא קיום רצון ה' שנפנה אליו. אדם שהקב"ה קבע שהוא צריך כמה ימי אשפוז בבית חולים כדי להיזכר בקב"ה ולפנות אליו, הדרך הטובה ביותר לאותו אדם לקיים את רצון ה' היא לומר לו לפני שהוא צריך אשפוז: "רבש"ע, יהי רצון מלפניך, אנא עזור לי שלעולם לא אצטרך ללכת לבית החולים, מלבד לבקר את אשתי אחרי לידה". כנ"ל לגבי בעיות פרנסה, חינוך ילדים, וכל העניינים שאנו רוצים וצריכים בהם סייעתא דשמיא.

הזמן הטוב ביותר להתפלל על צרה הוא כשהכל הולך כשורה, לפני שהצרה באה! אתם אנשים צעירים, חשוב לכם מאד לשמוע את הדברים האלו! אתם בריאים?! התפללו עכשיו שלא תהיו חולים! הילדים שלכם גדלים היטב? התפללו עכשיו שלא יהיו איתם בעיות! שוועו לה', "רבש"ע, אני מתחנן לפניך שלא יקרה לי מה שקרה לאיש ההוא מבית הכנסת!" צרה יכולה ליפול על האדם בפתע פתאום רח"ל, בואו נמנע אותם כבר עכשיו!

כשאומרים "ושמור צאתנו ובואנו לחיים ולשלום מעתה ועד עולם", צריך לומר זאת בתחנונים, בזעקה פנימית. מי יודע מה יכול לקרות בצאתכם לרחוב?

לא רוצים מומחים

הולכים ברחוב ורואים שלטים של כל מיני מרפאות. כאן מומחים למחלות כאלו, וכאן לאחרים. כל כך הרבה סוגי רופאים מומחים יש. זה לא במקרה, שראיתם את השלט הזה. זו תזכורת משמים למה שיכול לקרות. דבר אחד שאינו כשורה בגוף, וכבר צריכים רופא מומחה ל"ע. לפעמים צריכים לעבור כל מיני בדיקות, ולפעמים התוצאות אינן מבשרות טוב, רח"ל. ואז מתחילות הצרות באמת.

בבית המרקחת סדורים להם אלפי סוגים של תרופות, משחות, טיפות, ויטמינים; כל אחד כדי לטפל בבעיה אחרת בגוף. כמה אפשר להרוויח מלעבור ביניהם ולבקש מה', "אנא ה', שלא אצטרך

את התרופה הזו לטיפול בחוסר תפקוד כליות, (אתם יודעים מה זה לחיות עם כליות שלא מתפקדות!?) וגם לא את המשחה הזו, ולא אף אחד מענייני הרפואה שיש כאן".

גם כשעוברים ליד בית הלוויות; "בית" הלוויות - כאילו שהנפטרים יושבים שם ומשחקים שש-בש. לא, הם שוכבים על מיטה ולא עושים כלום. אז כל פעם שעוברים ליד "שמגר" כדאי לפנות אל ה' ולומר: "רבש"ע, אנא השאר אותי בחיים! אני רוצה לעבוד אותך ולא להגיע לבית הזה עוד הרבה-הרבה שנים".

איזה אסון זה שאדם נצרך לבקש מה' שלום אחרי שכבר התחילה מלחמה! אני מדבר על מלחמה בתוך הבית. דווקא בזמנים שהשלום שורר בבית צריך להתחנן לה' שלא תהיינה מלחמות. וגם לא אצל הילדים הנשואים. שלא יצלצל הטלפון והבת תספר שיש לה בעיות עם בעלה, חלילה. בית מפורק הוא אסון נורא. דווקא כשלא שומעים ממנה זה הזמן לבקש.

מי שלא מעורב בסכסוכי שכנים, אשריו ואשרי חלקו. הוא לא יודע מה נחסך ממנו, אבל דווקא לו כדאי לבקש שהשלום ימשיך לשלוט בשכונה שלו. "שלום רב על עמך ישראל תשים לעולם", שלום בכל תחומי החיים. שלום בבטן, שלא תחסר ולא תעשה בעיות. שלום בראש, שלום בכל חלקי הגוף. שלא יהיה לגוף על מה להתלונן... כשהגוף שקט ולא שומעים ממנו, אנחנו שוכחים ממנו, במקום להודות על כך! כל בעיה קטנה שמטרידה חלק כלשהו מהגוף - הוא משדר מיד למוח שדר של מצוקה. כשאינן שדרים, הגוף בשלום; מציפני הרגליים ועד שערות הראש. וזה הזמן לשווע לה' שהשלום הזה ימשיך.

תפילה מעומק הלב שהטוב ימשיך

אלא, וזהו החלק הקשה מכל, שצריך להקפיד שהצעקה לפני הצרה תהיה באותה דרגה של כוונה ורגש כמו צעקה של שעת הצרה. להגיע לאותה מדרגה של יראת ה' בזמנים הטובים דווקא! צריך רק לחשוב קצת מה הצרה יכולה לעשות לאדם, כמה כאב וטרדה והפסד וצער, ולבכות לה' שכל זה לא יבוא!

ואל תחשבו שהדברים האלה מוגזמים או מיותרים. אי אפשר להגזים בתפילות לה', כי אי אפשר להגזים בהכרת ה'! ומפרשתנו למדנו שעיקר ביאתנו לעולם היא כדי להוסיף בהכרת ה'. ככל שנוסיף הכרה בה', נשמותינו תהיינה זכות וטהורות יותר.

יש לנו שתי ברירות: להוסיף בהכרתו כשהכל כשורה, או לחכות שדברים ישתבשו והקב"ה יצטרך "לסחוט" מאיתנו את היין הטוב הזה.

ועל כל צרה שלא תבוא, "אוֹדֶךָ ה' כִּי אֶנְפַּתְּ בִּי" (ישעיהו יב א). כי הצער שמביא לידי בכייה לה' מביא לנו את ההצלחה הגדולה ביותר בעולם - הכרה בה', כדי שנוכל ליהנות מזיו שכינתו לנצח.

שבת שלום ומבורך!

פרושים וביאורים על סדר התפילה

מתוך ספר תפלת אביגדור - פירוש התפילה מאת רבינו זצ"ל

הַלְלוּהָ הַלְלֵי נַפְשֵׁי אֱתָהּ - נפש היא כח הבחירה, או הרצון, והכונה: לא בשפתים לבד, ולא רק מכח המנהג שקבלנו מאבותינו הקדושים ומאומתנו הקדושה להלל את ה', ולא מכח החיוב המוטל עלינו, כי אם גם הנפש - שהיא הרצון הפנימי הבא הן מהכרה שכלית והן מרגשי אהבה ותודה. וכדי שהנפש תהלל, צריך האדם להעמיק מחשבתו בחסדי ה' ולהתמיד בזה.

ואמר הללי נפשי את ה' (אף על פי שכבר אמר הללויה), בא להדגיש שלא יהלל אדם שום דבר בעולם זולת ה', ולא ישמח בסיבות ולא בעוזרים ולא בגבורתו, בעשרו ובחכמתו. ואם נעזר וקבל תועלת מאחד מאלה, עליו להבין כי היה מה', ולו יתברך לבד ראוי להלל.

אֶהְלֵלָהּ ה' בְּחַיִּי - לא אמר אהלל אלא אהללה, כי ה"א לזירוז, ומזרז את עצמו להלל רק לה' וזהו כל תפקיד חייו אשר בעבורו נברא,

ואין תועלת גדולה יותר והצלחה גדולה יותר מלהשתמש בחייו בעבור הלול ה' ואמר ה' (שם המיוחד) - שהוא מיחד טובתו לעם סגולתו ומרעיף ממנה על כל אחד מישראל, ומגן בהשגחה מיוחדת על אלה אשר רומם על ידי תורתו. דהיינו, שיש לכל אחד מישראל להלל על הטובות הללו שנתיחדה בהם האומה, וזוהי תכלית החיים.

אֲזַמְרָה לְאַלְקֵי בְּעוֹדִי - הילול הוא צעקת שמחה ותודה, וזמר הוא שבח מלווה בנגינה. ואחר שהזכיר הילול שם המיוחד על חסדיו המיוחדים לישראל, אמר שם אלקים על החסד הכולל את כל בני האדם והבריאה בכללה. כמו כן בברכות קריאת שמע יש ברכת יוצר אור על החסד הכללי וברכת אהבה רבה על החסד המיוחד לישראל. החסד המיוחד לישראל הוא היותר גדול. ולכן כאשר מתבונן האדם בחסדי המקום ברוך הוא, הוא רואה בתחלה את החסד המיוחד, ולכן מהלל וצועק משמחה ורגש, ואחר כך מתבונן גם על החסד הכללי, המשותף לכלל העולם, ומזמר אודותיו - אך ללא צעקת הילול פתאומי, כי כבר אינו חדש וגם אינו מיוחד לו לבד (אבל בברכת קריאת שמע הולך על סדר הבריאה, ולפי סדר הבריאה קדם החסד הכללי ואחר כך בא החסד של בחירת ישראל).

ובתחלה אמר בחיי, ועתה אמר בעודי, כלומר אף על פי שכבר עסקתי בתהלת ה' במשך כל ימי חיי ועכשיו כבר זקנתי, מכל מקום אל לי לחשוב כי יצאתי ידי חובתי ודי לי. לכן אמר לא כן, אלא בעודי - אפילו אם רק עוד יום אחד או רגע אחד נשארו לחיי, יש להשתמש בזמן הזה להלל ולזמר לה' ולא יאמר הזקן החלש כבר כלה כחי, אלא יאזור כח כל עוד נפשו בו להוסיף להלל לה' עד סוף חייו.

שאל איך ויגדך זקניך ויאמרו לך

מתוך תשובות שהשיב הרב זצ"ל לשואלים

שאלה:

מה לעשות אם אני לא מצליח למצוא חברותא בישיבה?

תשובה:

הדבר הראשון הוא, לבקש עזרה מהצוות למצוא חברותא. לא להתבייש. ועוד עצה טובה, ללמוד היטב בלי חברותא. אני רוצה לומר לכם שיש אנשים שהצליחו מאד בלימוד גם בלי חברותא. וכשהחברים יראו שאתה לומד היטב, הם כבר יבואו מעצמם ויבקשו ללמוד איתך.

אבל צריך לדעת איך ללמוד כדי להצליח בלימוד. לא רק לקרוא את המילים בגמ' ולהמשיך הלאה, אלא לחזור על הנלמד בקול במילים שלנו; לחזור על השקלא וטריא בעל פה. כך מצליחים בלימוד. זה מועיל קודם כל להבין היטב באמת את מה שלומדים, וגם מועיל מאד לזכור את מה שלומדים.

אני זוכר שהיה אדם שישב אצלנו בישיבה במשך שנים, הוא למד לבדו, והוא היה חוזר על הסוגיא בקול במילים שלו שוב ושוב, באותו זמן הוא היה בינוני בלבד, אבל היום הוא "מגיד-שיעור" באחת הישיבות החשובות ביותר. ראיתי אותו הולך ברחוב ומדבר בלימוד עם תלמידיו. כי כשהוא למד לבדו, הוא ניצל את ההזדמנות לדבר את הסוגיא לעצמו. כך האדם נהיה עמקן, הוא מוצא את הדברים שאינם מובנים ומתבונן בהם; והוא זוכר כך את הלימוד הרבה יותר.

כל זה אינו תחליף לחברותא טובה, אבל אם תעשה כך בסוף תקבל חברותא גם כן.

מדור זה נתרם לע"נ:

לעילוי נשמת חיים אלתר בן טוביה - נלב"ע כ"ח טבת תשע"ג

להנצחות 076-599-4020